

Norge

16.05.2013

– Transpersoner må lyve for å få behandling

«Simen» er transmann og får behandling hos Rikshospitalet. Men for å få det, følte han at han måtte lyve.

Foto: Margrethe Miljeteig/NRK

– Mange lyver seg gjennom utredningen for å få skifte kjønn, sier «Simen». Han er en av de få som har fått behandling.

MARGRETHE MILJETEIG
margrethe.miljeteig@nrk.no

Publisert 21.11.2011 09:57.

– Man har løyet om seg selv hele livet sitt, og så må man lyve en gang til for å få være den man egentlig er, sier «Simen».

Han er mann nå. Han er i midten av tjuårene og har nettopp startet på det mannlige kjønnshormonet testosteron. Frisyren er tøff, armmusklene store og ansiktet har maskuline trekk. Men «Simen» levde de første nitten årene av sitt liv som jente, og veien til det mannlige uttrykket har vært lang.

– Må tie om tvilen

Til slutt fikk han diagnosen han hadde ventet på, nemlig F64.0. Han er en transseksuell mann. Men for å komme dit måtte han lyve seg gjennom utredningen. «Simen» ønsker å være anonym for å ikke ødelegge for videre behandling.

Utredning og behandling utføres av seksjon for transseksualisme på

Rikshospitalet. Seksjonen har monopol på kjønnsbehandling i Norge.

– Da jeg kom til utredningen fortalte jeg dem at jeg ikke har tvilt et sekund på at jeg er mann etter at jeg erkjente det i nittenårsalderen. Jeg tror de aller fleste har tvilt. Men det store problemet er at hvis man deler tvilen sin med utrederne, kan man bare glemme å få behandling, sier «Simen».

Under utredningen måtte han svare på en rekke inngående spørsmål om seksualliv, barndom og kropp. Svarene skulle vise om «Simen» virkelig har diagnosen transseksualisme. Flere transpersoner NRK.no har vært i kontakt med opplyser at de aldri svarte sant på disse spørsmålene.

– Når du får spørsmål om du lekte med dukker eller biler da du var liten, svarer du biler hvis du vil ha mannlige kjønns hormoner, sier «Simen».

LES OGSÅ: – Sviktet av helsevesenet

– Må bekrefte stereotypene

I tillegg opplyste «Simen» at han hater å vise seg naken på grunn av kroppen sin, og at han har et problematisk seksualliv.

– Jeg hater ikke kroppen min på noen måte. Men dersom man vil ha behandling må man bekrefte stereotypene som behandlingsgruppen har. Den innebærer at en transseksuell hater utseendet sitt og føler seg fanget i feil kropp. Personen må også ha et sterkt ønske om å bli en helt normal mann eller kvinne etter endt behandling, sier han.

– Hvis du for eksempel svarer at du synes det er sexy å være transmann, kan du bare glemme behandling. Det samme gjelder hvis du ikke definerer deg klart som verken mann eller kvinne, eller viser andre tegn til unormale kjønnsoppfatninger, sier «Simen».

Artikkelen fortsetter under bildet.

«Simen» følte at utredningen hos Rikshospitalet var ubehagelig.

Foto: Margrethe Miljeteig/NRK

«Simen» forteller at han måtte bevise at han var en «ekte mann»

Dette tegnet er en kombinasjon av det kvinnelige og det mannlige kjønssymbolet, og symboliserer transseksualitet.

Foto: ParaDox/Wikipedia

▪ **Diagnosen F64.0** defineres som "Sterkt ønske om å leve og bli akseptert som tilhørende det annet kjønn. Følelse av avsky for, og ofte utilstrekkelighet ved, eget anatomisk kjønn ledsager vanligvis lidelsen. Ønske om kirurgisk eller hormonell behandling for å gjøre kroppen i mest mulig samsvar med det foretrukne kjønn, er vanlig."

▪ **Diagnosen F64.9** kalles for "Uspesifisert kjønnsidentitetsforstyrrelse", og har ingen utdypende definisjon. Her plasseres alle man er usikre på, og denne diagnosen behandles ikke i Norge.

▪ En transkvinne er en biologisk

psykisk. Blant annet måtte han forklare hvorfor han følte at det var ubehagelig å være kvinne.

– Da jeg satte ord på følelsene, sa behandleren bare at slik kan alle mennesker føle det innimellom, og at hun også hadde det slik noen ganger. Da følte jeg meg tråkket på, sier han.

«Simen» vet ikke om han hadde fått behandling dersom han hadde vært ærlig. Tarald Stein valgte derimot å være ærlig, og gikk igjennom to år med utredning hos Rikshospitalet. Han fikk til slutt avslag på behandling.

– Ikke lurt å fortelle sannheten

– Jeg fikk beskjed om at hvis jeg bare var ærlig, så kom dette til å gå fint. Det gjorde det ikke. De trodde ikke på meg. Hvis jeg egentlig var mann skulle jeg ha oppdaget det lenge før jeg gjorde, sier Tarald Stein.

– Jeg kom til seksjon for transseksualitet med en åpen og ærlig innstilling. Jeg sa blant annet at jeg aldri har vært en normal kvinne, og derfor aldri kommer til å bli en normal mann. Det var ikke lurt, sier Stein.

Tarald Stein skjønnte etter hvert at han hadde kommet lenger dersom han hadde løyet.

Les hele Taralds historie: – Eggstokkene må bort før skjegget

Tarald Stein var ærlig under utredningen, og han får ikke behandling.

Foto: Margrethe Miljeteig/NRK

– Må lyve om barndommen

«Oskar» er en transmann på nitten år, og kommer til å søke om behandling hos seksjon for transseksualisme. Han ønsker å starte på testosteron. Han er ikke et øyeblikk i tvil om at han kommer til å lyve seg gjennom utredningen.

– Jeg har snakket med andre transpersoner, og jeg vet derfor at det ikke er noe poeng å være ærlig. Da jeg var liten var jeg et femi og «normalt» lite barn. Jeg har fått beskjed om at jeg må late som om jeg ikke gikk i kjole. Også personer i fagmiljøet er klar over at det er slik, så jeg har fått flere råd derfra også, sier han.

«Oskar» synes det er problematisk og vondt at han må fortrenge deler av sitt liv for å kunne få behandling. Han kunne også ønske at han hadde mulighet til å spørre om ting han lurte på, men som kan avsløre at han har snev av tvil.

Noen orker ikke å gå igjennom utredningen, og mange blir avvist. Blant disse gruppene er det

– En **transkvinne** er en biologisk mann som har en kvinnelig identitet. Altså en mann-til-kvinne.
▪ En **transmann** er en biologisk kvinne som har en mannelig identitet. Altså en kvinne-til-mann.

ikke uvanlig at man får tak i hormoner på illegale måter.

– Jeg kommer sikkert til å tvile masse. Men det blir i stillhet. Jeg kunne ønske jeg kunne tatt opp de tingene jeg er redd for, sier «Oskar».

– Transpersoner lærer opp hverandre

«Simen» forteller at det er vanlig i transmiljøet at man lærer opp hverandre til hvordan man kan «bestå» testene hos Rikshospitalet.

– Dette er en kritisk utvikling. Alle kommer til Rikshospitalet med den samme oppdiktete historien. Problemet er at vi på denne måten bidrar til at Rikshospitalets syn blir bekreftet. Vi snevrer inn våre egne båser, sier «Simen».

Leder for transpolitisk utvalg i Landsforeningen for lesbiske, homofile, bifile og transpersoner, er godt kjent med at personer som oppsøker Rikshospitalet føler de må tilpasse seg forventningene der.

– Flere av de vi har kontakt med har fortalt oss at de føler de må tilpasse seg. De overdriver noen ting og underdriver annet for å passe inn i den malen som Rikshospitalet har, sier Stein Wolff Frydenlund.

Stein Wolff Frydenlund er selv transmann. På dette bildet er han sammen med Tarald Stein på en homoparade i Bergen.

Foto: Ida Bergstrøm

Også Skeiv Ungdom, en organisasjon for ungdom som faller utenfor vanlige heteronormer, er enig i at dette er tilfellet.

– Vi vet at transpersoner føler at sannheten ikke alltid passer seg hos Rikshospitalet. Vi ser en klar sammenheng mellom dette og at det ikke finnes noe godt tilbud til transseksuelle som faller utenfor, sier nestleder Line Halvorsrud.

– Et helsetilbud som gjør at folk må lyve for å få behandling er problematisk og bør endres, sier hun.

– Forstår ikke hvorfor de lyver

Overlege Ulrik Fredrik Malt er avdelingsleder ved avdeling for nevropsykiatri og psykosomatisk medisin ved Rikshospitalet, hvor seksjon for transseksualisme er en av seksjonene. Han tror derimot ikke at det forekommer ofte at transpersoner lyver seg igjennom utredningen.

– Det er tenkelig at en person selv mener han eller hun er transseksuell, eller har en eller annen form for kjønnsidentitetsforstyrrelse, og derfor ønsker bestemt å få behandling, mens vår vurdering er at det ikke foreligger transseksualisme og dermed ikke skal behandles hos Rikshospitalet, kan lyve. Det er også tenkelig at en person som har en alvorlig psykiatrisk lidelse, hvor vi mener at det egentlig er den som skal behandles, kan tenkes å lyve. I slike situasjoner kan det forekomme, i hvert fall teoretisk sett, at noen vil justere presentasjonen litt for å få den behandlingen de selv mener skal til for å få et bedre liv, sier han.

- **Rikshospitalets** Seksjon for transseksualisme er det eneste stedet i Norge som kan behandle transseksuelle.
- **Hvert år** har de rundt 30 til behandling, og det blir foretatt rundt 15 kjønnsoperasjoner.
- **Ca. 100 personer** blir henvist til seksjonen hvert år. Rundt 30 får diagnosen transseksualisme (F64.0).
- **8 personer** står for utredning, behandling og kirurgiske inngrep på transseksuelle.
- **Ca. 400 personer** i Norge har gjennomgått kjønnsoperasjon.
- **Få angrep** av de som blir behandlet hos Rikshospitalet.

Line Halvorsrud i Skeiv Ungdom sier at sannheten ikke alltid passer seg hos Rikshospitalet.

Foto: Margrethe Miljeteig/NRK

– Gjør dagens behandlingstilbud at transseksuelle må lyve for å få behandling?

– Nei, dette kan jeg ikke skjønne. Lider man av transseksualisme, passer sannheten best. Hvis det er noen som lyver, tror jeg at disse personene kommer til oss for å få behandling for en annen diagnose enn transseksualisme. Jeg forstår ikke at det skulle være nødvendig å lyve. For hvis du lider av transseksualisme får du behandlingen du trenger. Hvis noen lyver kan det hende at de senere vil angre fordi de da kan få en behandling som de egentlig ikke skulle hatt, sier Malt.

– Dette er snudd på hodet

– Er det problematisk at transpersoner kan lyve seg til å få behandling?

– **Det synes jeg ikke er problematisk. Jeg tror ikke dette er et utbredt problem, og vi kan ikke være noe politi. Vi må ta utgangspunkt i at pasientene taler sant til oss. Allment vil det alltid være slik når du går til helsevesenet. Det er mulig å overdrive eller å holde tilbake opplysninger for å få en behandling som man selv mener er den rette. Men gjør man det vil våre vurderinger kunne bli feilaktige. Det er ingen pasienter tjent med, sier Malt.**

– For å sikre at våre vurderinger blir riktige, bruker vi intervjuer og mange ulike typer skjemaer. Da skal vi kunne skille mellom de som trenger denne typen drastisk behandling, og de vi mener ikke trenger det. Men uansett hvordan vi utreder dette, vil det stå og falle på samarbeidet med pasienten. Vi er helt avhengig av at personene er ærlige, sier Malt.

– Og av og til kan vi nok ta feil selv om pasientene snakker sant.

Ulrik Fredrik Malt kan ikke skjønne at transseksuelle personer mener at de ikke kan fortelle om tvilen sin under utredningen.

– **Det forstår jeg ikke. Det er nettopp det vi ønsker at de skal gjøre. Hvis noen hevder det, har de virkelig snudd saken på hodet. Vi er til for at de nettopp skal kunne drøfte tvil. Kastrasjon er en irreversibel handling. Vi ønsker ikke å gi støtte til en behandling som innebærer kastrasjon hvis noen er i tvil. Hvis man er i alvorlig tvil om man ønsker kjønnskifte vil det ofte foreligge en annen kjønnsidentitetsforstyrrelse enn transseksualisme. For hvis man lider av transseksualisme, F64.0, er man nemlig sjelden i tvil. Personer som har andre former for kjønnsidentitetsforstyrrelser vil vi henvise til psykiatrien, for de skal ikke behandles her ved seksjon for transseksualisme.**

– Hva synes du om at transseksuelle sier de lærer opp hverandre til hvordan de kan «bestå» testene hos Rikshospitalet?

– Hvis personer som lider av transseksualisme gjør dette, synes jeg det er leit. Nå tror jeg ikke dette er noe stort problem, men hvis det likevel forekommer hos enkelte av de som lider av transseksualisme, har vi en utfordring i hvordan vi formidler vårt behandlingstilbud. Hvis noen mener det handler om å «bestå tester» har de fått feilaktig informasjon. Hvis folk kommer til oss og har fått beskjed av andre hva de skal gjøre og ikke gjøre under utredningen, da er det vanskelig for oss. Vi kan da i verste fall komme til konklusjoner som ikke er riktige. Det samme gjelder hvis de har en eller annen imaginær forestilling om at de ikke vil bli behandlet hvis de er ærlige, sier han.

– **Seksjon for transseksualisme ble opprettet for å vurdere hvem som burde tilbys kjønsskifte. Det er en misforståelse hvis man tror at vår avdeling har ansvaret for alle som har en eller annen kjønnsidentitetsforstyrrelse. De som faller utenfor diagnose F64.0 er ikke vårt ansvar. Vi kan ikke bli holdt til ansvar for en gruppe vi ikke er opprettet for å behandle, sier Malt.**

– Uro i fagfeltet

Arild Johan Myrberg i Helsedirektoratet forteller at de har gjennomgått behandlings- og oppfølgingstilbudene til transpersoner og transseksuelle.

– **Det har vært uro i fagfeltet gjennom en årrekke. Det har vært bekymringsmeldinger og uenigheter mellom ulike fagmiljøer og mellom interesseorganisasjoner. Vi har derfor gått igjennom behandlingstilbudet, og snart vil det være ferdig en rapport med anbefalinger til videre oppfølging, sier han.**

Deretter blir det opp til Helsedepartementet å følge opp anbefalingene.

- **Begrepet "transpersoner"** brukes i artikkelen som et samlebegrep for flere ulike versjoner av trans.
- **Store Norske Leksikon** definerer transpersoner slik: "transperson, kjønnsoverskrider, person som utfordrer, utforsker eller ikke passer inn i sosiale normer for kjønnsuttrykk. Det er likeverdig om man har en sosial kjønnsidentitet, en personlig kjønnsstilholdighet eller kun behov for å vise sitt kjønnsuttrykk."
- **Transpersoner** kan føle at deres psykiske kjønn ikke passer med deres biologiske, kroppslige kjønn. De kan også føle at de verken er mann eller kvinne. Mange har ikke tro på samfunnets to-kjønn-system.
- **Transseksualitet** defineres av Store Norske Leksikon slik: "Transseksualitet, opplevelse av psykologisk, sosialt og personlighetsmessig å tilhøre det motsatte av sitt biologiske kjønn med sterkt ønske om å bytte kjønn[...]. Tilstanden kjennetegnes av at personen føler en mer eller mindre uttalt avsky for de deler av kroppen som påminner vedkommende om at han/hun befinner seg i en «gal kropp»."
- **Transvestitter** er personer som ikke har et ønske om å permanent bytte kjønn, men som liker å kle seg i klærne til det motsatte kjønn eller veksle mellom kjønnene.
- **Drag queens** er menn som kler seg opp som kvinner for gøy og underholdning, og må ikke forveksles med transpersoner.

Opphavsrett NRK © 2013

Nettsjef: Sindre Østgård

Ansvarlig redaktør: Thor Gjermund Eriksen

Tips NRK

Kontakt NRK

Om NRK

Hjelp

Om personvern

Om foreldrekontroll